

Με τους Έλληνες των παραλίων της Ανατολικής Ρωμυλίας 2.600 χρόνια ελληνικής παρουσίας

Γράφει ο Δημήτρης Περδίκης*

Στα θρακικά παράλια της Μαύρης Θάλασσας από τον 7^ο και τον 6^ο αιώνα π.Χ. δημιουργούνται πολλές ελληνικές πόλεις. Η Σωζόπολη ιδρύεται το 600 π.Χ. από άποικους από τη Μίλητο με αρχικό όνομα: Απολλωνία. Την ίδια εποχή κτίζονται η Μεσημβρία, η Αγχίαλος και πολλές άλλες πόλεις. Αργότερα στα Βυζαντινά χρόνια, παρά τις βαρβαρικές επιδρομές και τις καταστροφές, η περιοχή ακμάζει και ευημερεί. Τότε δημιουργήθηκαν ο Πύργος, η Αγαθούπολη, το Βασιλικό και άλλες νέες πόλεις. Η γειτνίαση με την Κωνσταντινούπολη, το εμπόριο της Μαύρης Θάλασσας, η αλιεία και οι πλούσιες σε παραγωγή πεδιάδες της ενδοχώρας συντελούν στο να ακμάζει συνεχώς ο Ελληνισμός της περιοχής αυτής.

Το 1878 ο ρωσικός στρατός νικώντας τους Τούρκους απελευθερώνει τα ανατολικά Βαλκάνια μετά από έξι αιώνες οθωμανικού ζυγού. Στον Άγιο Στέφανο, προάστιο της Κωνσταντινούπολης, η Ρωσία ζητάει τη δημιουργία της μεγάλης Βουλγαρίας, οι άλλες όμως ευρωπαϊκές δυνάμεις αλλά και οι λαοί της περιοχής έχουν άλλη άποψη και έτσι με τη συνθήκη του Βερολίνου, που ακολουθεί, δημιουργείται μεν ένα μικρότερο πριγκιπάτο της Βουλγαρίας αλλά και η ηγεμονία της Ανατολικής Ρωμυλίας με πρωτεύουσα τη Φιλιππούπολη και ισοπολιτεία στη διοίκηση του ελληνικού, του βουλγαρικού και του τουρκικού στοιχείου. Όλες οι παράλιες ελληνικές πόλεις, στις οποίες αναφερθήκαμε, βρίσκονταν πλέον μέσα στα όρια της ηγεμονίας.

Το κράτος της Ανατολικής Ρωμυλίας δεν είχε μεγάλη διάρκεια ζωής. Μετά από λίγα χρόνια βουλγαρικός στρατός εισβάλλει, καταλύει την ηγεμονία και ιδρύει το κράτος της Νότιας Βουλγαρίας, το οποίο και αυτό ύστερα από λίγο ενσωματώνεται στη Βουλγαρία. Τότε αρχίζουν οι δυσκολίες και οι διωγμοί των Ελλήνων της περιοχής. Κατά διαστήματα εξαπολύονται πογκρόμ κατά του ελληνικού στοιχείου, ιδιαίτερα όταν οι ελληνοβουλγαρικές σχέσεις βρίσκονται σε ένταση. Το 1925 οι Έλληνες καλούνται να υπογράψουν μία ομολογία ότι είναι Βούλγαροι και όχι Έλληνες, αποδεχόμενοι τη βουλγαροποίηση του ονόματός τους και το κλείσιμο των ελληνικών σχολείων και των εκκλησιών. Όσοι δέχθηκαν είδαν το επώνυμό τους να γίνεται π.χ. από Πετρίδης σε Πετρίντοφ, ή, αν αυτό ήταν δύσκολο να γίνει (το Παπαντοπούλωφ για παράδειγμα δεν πείθει για βουλγαρικό), τότε το πατρώνυμο γινόταν επώνυμο με κατάληξη -οφ, π.χ. ο Γεώργιος του Δημητρίου έγινε Γκεόργκι Ντημητρώφ. Όσοι δεν δέχθηκαν να υπογράψουν ελάμβαναν ό,τι χωρούσε σε δύο βαλίτσες και αναχωρούσαν αμέσως για την Ελλάδα. Για όσους έμειναν άρχιζε η δύσκολη πορεία, χωρίς σχολεία, χωρίς εκκλησία, χωρίς βοήθεια από πουθενά να κρατήσουν την ελληνική ψυχή τους.

Περιδιαβαίνω στα δρομάκια της Σωζόπολης. Η πόλη είναι κτισμένη σε μία χερσόνησο στα παράλια της Μαύρης Θάλασσας, νότια του Πύργου (Μπουργκάς). Από τα παράθυρα των σπιτιών ακούγεται ελληνική μουσική. Μόλις κάποιοι καταλαβαίνουν πως είμαι Έλληνας με πλησιάζουν

- Καλώς τον, από πού μας έρχεσαι, με ρωτάνε.

Κάποιος με καλεί στο σπίτι του, εκεί στην αυλή αρχίζουν να έρχονται και άλλοι, και άλλοι, θέλουν να μιλήσουν, να πουν τον πόνο τους.

Ο κύριος Δημήτρης, απόμαχος ναυτικός, μου λέει με παράπονο:

- Τους Πόντιους, τους Σαρακατσαναίους και τόσους άλλους το ελληνικό κράτος τους αναγνωρίζει ως Έλληνες, σ' εμάς φαίνεται πως αγνοεί ακόμα και την ύπαρξή μας. Κάποιος, ο πρόξενος στη Φιλιππούπολη, ή έστω ένας υπάλληλος να έρθει να ρωτήσει αν περνάμε καλά,

αν έχουμε κανένα πρόβλημα. Τίποτα, κανείς ποτέ δεν ήλθε. Όμως είμαστε κάποιες δεκάδες χιλιάδες Έλληνες σε όλη την παραλία από την Αγαθούπολη έως τη Μεσημβρία, μόνο εδώ στη Σωζόπολη είμαστε 5.000, όλοι Έλληνες, είμαστε είκοσι έξι αιώνες εδώ εγκατεστημένοι. Θα είναι κρίμα τώρα μετά τόσους αιώνες να χαθεί από εδώ η ελληνική γλώσσα.

Όπως τον ακούω, σκέφτομαι ότι είχα έλθει για πρώτη φορά στη Σωζόπολη πριν από 25 χρόνια, και τότε οι ίδιες ακριβώς σκηνές, τα πρόσωπα μόνο αλλάζουν, τότε είχα φύγει δίνοντας μια υπόσχεση στον εαυτό μου, να ξαναρθώ, και να κάνω κάτι για να βοηθήσω την άγνωστη στους πολλούς γωνιά του Ελληνισμού.

Στη συζήτηση μπαίνει και η κυρία Θεοφανώ, μια δραστήρια ηλικιωμένη.

- Η γλώσσα στην νεολαία όσο πάει και χάνεται, χωρίς σχολεία δεν μπορεί να γίνει τίποτα, έστω κάποιο φροντιστήριο, μας λέει.

- Γιατί δεν δημιουργείτε κάποιους συλλόγους, οι οποίοι θα προωθήσουν αυτά τα αιτήματα και θα συμβάλουν στη δημιουργία κάποιου πολιτιστικού κέντρου, μίας βιβλιοθήκης, ενός φροντιστηρίου, τη ρωτάω.

Από τον καιρό του κομμουνισμού υπάρχουν σύλλογοι «Ελληνοβουλγαρικής Φιλίας». Οι σύλλογοι αυτοί από την ίδρυσή τους μέχρι σήμερα είναι στελεχωμένοι με άτομα αφοσιωμένα στα βουλγαρικά συμφέροντα και οι Βούλγαροι, βέβαια, δεν έχουν το παραμικρό ενδιαφέρον να αναδείξουν μια ελληνική μειονότητα.

Πριν λίγο καιρό είχα ρωτήσει κάποιο κυβερνητικό στέλεχος αν στη συμφωνία ένταξης της Βουλγαρίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, που έχει ήδη ολοκληρωθεί, προβλέπεται αναγνώριση της ελληνικής μειονότητας που ζει εκεί, με όλα βέβαια τα δικαιώματα που απορρέουν από κάτι τέτοιο. Μα και βέβαια μου είχε απαντήσει, όλα αυτά έχουν πλέον τακτοποιηθεί. Η συζήτηση με προσγειώνει στην πραγματικότητα και πάλι όμως δεν μπορώ να μην συγκρίνω αυτό που είχα δει την προηγούμενη μέρα διασχίζοντας τις βουλγαρικές περιοχές της Βόρειας Ροδόπης, όπου οι μουσουλμανικοί πληθυσμοί δέχονται μεγάλη βοήθεια από την Τουρκία και το τουρκικό κόμμα έχει γίνει ο ρυθμιστής των πολιτικών εξελίξεων στη χώρα.

Αποχαιρετώ τους συνομιλητές μου και συνεχίζω την περιπλάνησή μου στη Σωζόπολη, τα στενά δρομάκια, τα σπίτια με τις αυλές και τα μπαλκόνια γεμάτα λουλούδια. Η αρχιτεκτονική, όλα θυμίζουν Ελλάδα, θυμίζουν Θράκη, θυμίζουν Βόσπορο. Εμπρός στην είσοδο του λιμανιού σ' ένα νησάκι, που τώρα πλέον συνδέεται με έναν μόλο με τη στεριά, υπήρχε στην αρχαιότητα τεράστιος ναός του Απόλλωνα.

Αφήνω τη Σωζόπολη και προχωρώ νότια, φθάνω στο Βασιλικό (βουλγαρικά Τσάρεβο). Η παλαιά ελληνική εκκλησία του θεωρείται θαυματουργή. Εκεί δίπλα τα ερείπια μίας παλαιοχριστιανικής βασιλικής έχουν μετατραπεί σε παιδική χαρά. Συναντώ την κυρία Άννα, συγκινείται, μου λέει για τη ζωή της, όταν κάποτε μικρή προσφυγοπούλα έφθασε εδώ από τη Σμύρνη.

Ακόμα νοτιότερα φθάνω στην Αγαθούπολη (βουλγαρικά Αχτοπόλ), μικρή πόλη με ωραία θάλασσα, ιδανικός και πολύ φθηνός τόπος για ήρεμες διακοπές. Από εδώ τα τουρκικά σύνορα απέχουν λίγα χιλιόμετρα.

Επιστρέφω προς τα βόρεια, προσπερνώ το Βασιλικό και τη Σωζόπολη. Μία στάση στον Πύργο (Μπουργκάς). Η πόλη είναι πλέον πολύ μεγάλη, οι Έλληνες κάπου δύο χιλιάδες, μικρή μειοψηφία πλέον, εξακολουθούν να κατοικούν στο κέντρο, στην παλαιά πόλη. Συνεχίζω βόρεια, σε λίγο εμφανίζεται η Αγχιάλος (βουλγαρικά Πομόρι). Το ελληνικό στοιχείο εδώ είναι πολύ έντονο, παντού συναντώ Έλληνες. Σε ένα δρομάκι κοντά στην παραλία, απέναντι από την εκκλησία, σε ένα σπιτάκι κρεμασμένη η ελληνική και η βουλγαρική σημαία και η πινακίδα «Σύλλογος Ελληνοβουλγαρικής Φιλίας - Ελληνικό Σχολείο Αγχιάλου». Με πληροφορούν πως το σχολείο λειτουργεί μόνο τα σαββατοκύριακα σαν φροντιστήριο ελληνικών με τη βοήθεια κάποιων Ελλήνων της πόλης. Αυτό το εντελώς ακατάλληλο σπιτάκι είναι το μοναδικό ίχνος ελληνικής παιδείας σε όλη την περιοχή, από την Αγαθούπολη ως τη Μεσημβρία.

Τελευταίος μου σταθμός προς τα βόρεια η Μεσημβρία (βουλγαρικά Νεσίμπαρ). Πανέμορφη η παλαιά πόλη, κτισμένη σε μια χερσόνησο, με επιβλητικά βυζαντινά τείχη και άλλα μνημεία. Αρκετοί Έλληνες ζουν και εδώ, η παλαιά ελληνική εκκλησία λειτουργεί πλέον σαν... κατάστημα με σουβενίρ.

Αφήνω την περιοχή με έντονα και ανάμεικτα συναισθήματα. Εδώ κατοικούν πάνω από είκοσι χιλιάδες Έλληνες ακόμα, λιγότεροι για κάποιους άλλους, εξαρτάται ποια κριτήρια βάζει κάποιος, καλή ή μη χρήση της γλώσσας, παιδιά μεικτών γάμων κ.λπ. Όσοι και αν είναι όμως, είναι ξεχασμένοι από την ελληνική πολιτεία και από τους άλλους Έλληνες. Φεύγοντας σκέπτομαι τα λόγια του κ. Δημήτρη από τη Σωζόπολη:

«Εδώ μιλάμε ελληνικά 2600 χρόνια, θα είναι κρίμα να χαθούν τώρα».

* Ο Δημήτρης Περδίκης είναι Πρόεδρος της «Κίνησης για την Αναγέννηση της Βορείου Ηπείρου».